

Strippgås placeras i kategori C fr.o.m. 1995, men visst finns det rymlingar som fortfarande hör hemma i kategori E. FOTO: DAN PERSSON

3/20 • Meddelande från Raritetskommittén • 27 november 2020

Rk-nytt

Raritetskommittén höll sitt höstmöte den 14–15 november. Besluten vid det mötet har redovisats i Rk-nytt 2/20. Under mötet diskuterades också förändringar i kategoriseringen för ett par fågelarter. Raritetskommittén har nu fattat beslut när det gäller strippgås och mandarinand.

Björn Malmhagen (ordförande), Magnus Corell (sekreterare), Aron Edman, Alexander Hellquist, Juho Könönen, Hans Larsson och Raul Vicente har deltagit i besluten.

Strippgås

Den finska raritetskommittén har gjort ett gediget arbete med att kartlägga strippgåsens uppträdande i norra Europa och redovisade sina slutsatser i en artikel i den finska tidskriften Linnut 2/2020. Här återges den finska ”utredningen” i korthet.

Antalet observationer av strippgås i Finland ökade kraftigt från slutet av 1990-talet och kulminerade 2007–2008. Efter det har antalet sjunkit markant (Fig. 1). Den topp runt 1980 som syns i diagrammet avser fåglar som kunde konstateras vara rymlingar från Tyskland.

Flyttvägen för strippgässen i Finland är ganska väldokumenterad. Femton fåglar ringmärktes i Kemijärvi i norra Finland 2007–2008 och påträffades senare i sydvästra Norge under häckningssäsong (juni, 1 fynd), Sverige under flyttid (april 1, augusti 3, oktober 1) och i Nederländerna

vintertid (januari 4, februari 5, mars 1), sommar (juli 1) och höst (september 1). Ett par, som sågs i Kemijärvi 2006–2008, hade framgång med häckningen det sistnämnda året då de fick ut fyra ungar.

Strippgäss häckar i flera europeiska länder, till exempel Storbritannien, Frankrike, Belgien, Nederländerna och Tyskland (Fig. 2). Den nederländska populationen ökade markant under 1990-talet och var som störst runt 2005. Sedan dess har man hållit ned antalen genom jakt. Under senare år har den nederländska populationen legat på 50–90 par och 250–400 individer under vintern. Under ”toppåret” var siffrorna dubbelt så höga. I Storbritannien är populationen väldigt liten (bara ett häckande par 2016, inget 2017, enligt RBBP).

Strippgås är samtidigt vanlig i fångenskap, bland annat i fågelparker. Enligt

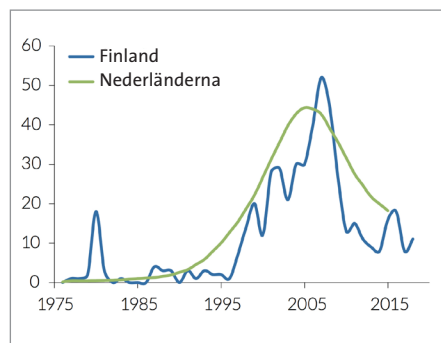

Fig. 1 Strippgåsens uppträdande i Finland respektive Nederländerna de senaste decennierna.

I KORTHET

NYA C-ARTER:

STRIPPGÅS & MANDARINAND

- Fynd från och med 1995 flyttas från kategori E till kategori C.
- Fynd till och med 1994 behålls i kategori E.
- Individer som visar tecken på att vara förrymda placeras även i fortsättningen i kategori E.
- Rk-arter även i fortsättningen.

DOKUMENTATIONSKRAV

- Kategoriseringsbesluten gäller på artnivå, men enskilda individer som visar tecken på att vara förrymda kan dock föras till kategori E.
- Det krävs inte dokumentation av att en individ saknar ”fågelparksringar” eller liknande för att den ska placeras i kategori C.
- Om en individ visar tecken på att komma från fångenskap – t.ex. har ”fågelparksringar” eller är vingklippt – ska den föras till kategori E.

Fig. 2 Strippgåsens utbredning i Europa enligt BirdLife International.

Zootierliste.de fanns det strippgås på 230 stycken zoon i Europa varav 71 bara i Tyskland (2019-08-05).

RARITETSKOMMITTÉNS (RK) UPPDRAG

är att kvalitetssäkra fynd av nationellt sällsynta och/eller svårbestämda taxa samt bära det huvudsakliga ansvaret för kategorisering av den svenska fågelfaunan enligt Association of European Rarities Committees (AERC) indelning. Rk ansvarar också för ställningstaganden när det gäller vilka taxa som anträffats i Sverige. Det bör understrykas att Rk endast bedömer om en fyndbeskrivning uppfyller fastslagna kriterier för publicering. Rk kommenterar eller avgör därmed inte själva artbestämningen av en rapporterad fågel, utan det är något kommittén lämnar till rapportören.

Fig. 3 Ringar på en stripgås behöver inte vara fel – här en finskmärkt fågel tillsammans med en omärkt vid Öjebyn, Nb, den 23–25 april 2008. Fågeln var märkt som 2K+ den 11 augusti 2007 vid Kemijärvi, Finland. FOTON: PETER NILSSON

När det kommer till kategorisering hade stripgås placerats i kategori C bara i Nederländerna (och i Tyskland utifrån nederländska fåglar, annars kategori E). I övriga länder fanns arten i kategori E.

Finska Rk konstaterade att trots att stripgås är vanlig i fångenskap verkar åtminstone fåglarna i norra Finland övervintra i samma område som arten haft en självförsörjande population sedan slutet av 1990-talet. Variationen i de finska antalen över åren talar också för att fåglarna kommer från den nederländska populationen eftersom de följer de nederländska antalen.

Mot den här bakgrunden landade finska Rk våren 2020 i beslutet att flytta stripgås till kategori C, men fynd gjorda före 1995 står kvar i kategori E.

Norska Rk har nyligen gått på den finska linjen. I samband med det konstaterade kommittén att antalet individer som publicerades från Norge började öka på allvar från år 2000. Det är som flest rapporterades var 2005, det vill säga samtidigt som den nederländska populationen kulminerade. Under senare år har antalet stripgäss i Norge gått ner igen. Norska Rk anser att det är rimligt att flertalet av de norska fynden gäller den nederländska populationen som visat sig röra sig upp i Norden. Mot den bakgrunden har alltså norska Rk beslutat att fynd av stripgås i Norge är en utlöpare av ett förvildat bestånd av arten och kvalificerar sig för kategori C, liksom i Finland med verkan från och med 1995. Ringmärkta individer som bevisligen har rymt från fångenskap placeras fortsatt i kategori E.

Svenska Rk har nu tittat på hur den finska bedömningen passar in på stripgåsens uppträdande i Sverige. Kopplingen som finska Rk gör mellan de finska ringmärkningarna och flyttmönstret genom Skandinavien till Nederländerna är bara att instämma i. Fotona ovan visar just

exempel på en fågel med finsk märkning som påträffats i Sverige (Fig. 3).

När det sedan kommer till antalet rapporterade individer i Sverige ger uppgifterna i Fågelåren (Fig. 4) inte riktigt den tydliga bild av markant stigande antal mellan 1995 och 2005 som den finska utredningen nämner. Tar man ut rådata rakt ur Artportalen får man däremot en kurva som matchar den nederländska och den finska i figur 1 hyfsat (Fig. 5).

Svenska Rk anser sammantaget att det finns stöd för att gå på den finska linjen och har därför beslutat att flytta fynd av stripgås från och med 1995 till kategori C. Självklart uppträder det en del klara rymlingar i Sverige, och de ska även i fortsättningen placeras i kategori E (se mer om det nedan). Stripgås är fortsatt en Rrk-art.

Är då stripgås en svensk häckfågel? I Fågelåret 2019 nämns att ingen säker häckningen föreligger sedan 2009, men att ett par starka indikationer finns från 2014.

Beslutet att flytta stripgås till kategori C

lär öka intresset för stripgåsens uppträdande i Sverige och vi lär få en bättre bild inom några år.

STRIPGÄSS I FÅGELÅREN

(<1992 227)

1992	50	2006	?
1993	40	2007	?
1994	50	2008	?
1995	50	2009	(75)
1996	55	2010	(65)
1997	38	2011	50
1998	50	2012	–
1999	50(?)	2013	31
2000	70	2014	?
2001	75	2015	50
2002	61	2016	?
2003	69	2017	48
2004	65	2018	57
2005	?	2019	56

Fig. 4 Uppgifterna ur Fågelåren 1992–2019 visar en något annan bild än den som diagrammet utifrån rapporterna i Artportalen ger (Fig. 5), kanske en bild av ett svalt intresse för stripgåsen, särskilt som totalsiffror saknas vissa år.

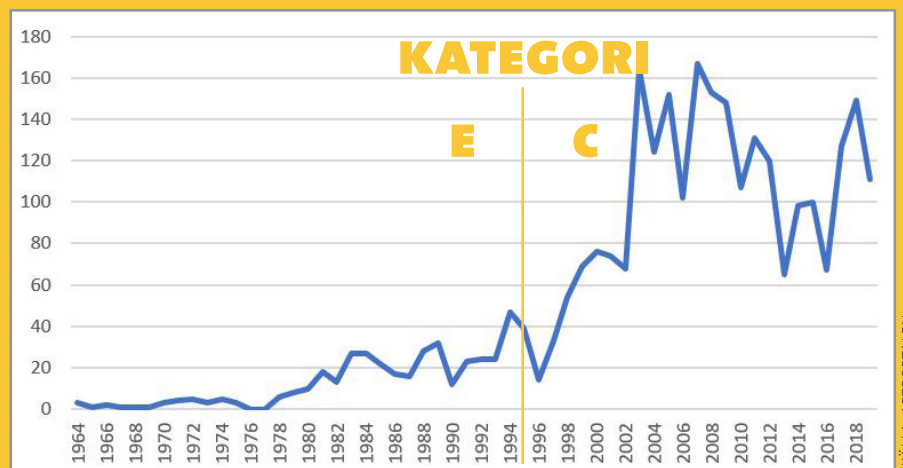

Fig. 5 Antalet stripgäss som finns rapporterade i Artportalen sedan 60-talet till och med 2019. Kurvan rimmar hyfsat med de från Nederländerna och Finland. De här uppgifterna är dock inte validerade av Rrk men i alla fall rensade från uppenbara dubbelräkningar och liknande. Uppgifterna kan förstås påverkas av att Artportalen (och föregångaren Svalan) är ett i det här sammanhanget relativt nytt rapporteringssystem och att det är fler som rapporterar i dag än tidigare. KÄLLA: ARTPORTALEN

Ett par mandarinand på en klassisk lokal för arten i Sverige – Ängelholm. Där fanns 35 individer så sent som 2010. Därefter gick antalet individer ner. ÄNGELHOLM 2018 | FOTO: HENRIK EHRENBORG

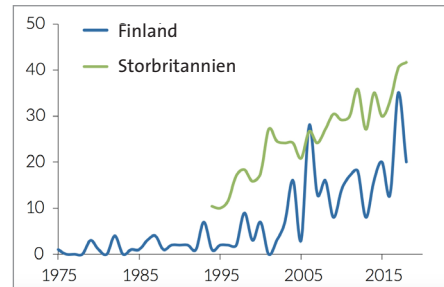

Fig. 7 Mandarinandens uppträdande i Finland respektive Storbritannien under senare år.

Mandarinand

I Norge och Finland är mandarinand placerad i kategori C. I Danmark är arten i dagsläget i kategori E (men på netfugl.dk har mandarinand kunnat kryssas som kategori C).

Även mandarinand ingick i finska Rk:s ”utredning”. I Västeuropa är det framför allt i Storbritannien, Belgien och Nederländerna som det finns en europeisk population (Fig. 6). I Storbritannien har antalet fyrdubblats sedan mitten av 90-talet och består i dag av tusentals individer. Den nederländska populationen är 300–400 par och 600–1 200 individer övervintrar.

Samtidigt är mandarinand vanlig i fångenskap, bland annat i fågelparker. Enligt Zootierliste.de fanns det mandarinand på 448 stycken zoon i Europa, varav 140 bara i Tyskland (2019-08-05).

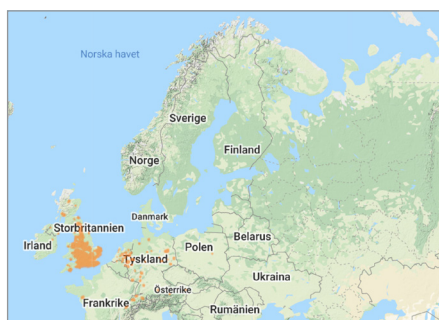

Fig. 6 Mandarinandens utbredning i Europa enligt BirdLife International.

Finska Rk konstaterade att även om mandarinand är vanlig i europeiska fågelparker är den frilevande populationen stor och också växande. Antalet fynd i Finland stiger också parallellt med utvecklingen i det västeuropeiska beståndet, särskilt i Storbritannien (Fig. 7). Att arten också kan flytta hundratals kilometer är känt, till exempel uppträder den på Island. Den här bilden ger enligt finska Rk starkt stöd för bedömningen att de finska fynden, åtminstone de senaste decennierna, högst troligen kommer från den frilevande europeiska populationen. Finska Rk landade därför i att behålla mandarinand i kategori C.

Svenska Rk kan konstatera att även om uppgifterna i Fågelåren (Fig. 8) inte pekar på tydligt stigande antal mandarinänder i Sverige ger uppgifterna i Artportalen (Fig. 9) en bild av en ökning i linje med utvecklingen i Storbritannien och Finland. Rk ser därför inte att det finns något som talar emot att behandla mandarinand på samma sätt som gjorts i Finland och i Norge. Fåglar märkta i Storbritannien har också hittats i bl.a. Frankrike, Nederländerna, Norge och Ryssland. Kommittén har därför beslutat att flytta mandarinand till kategori C. Beslutet gäller fynd från och med 1995. Klara rymlingar ska även i fortsättningen placeras i kategori E (se mer om det nedan). Mandarinand är fortsatt en Rrk-art.

Dokumentationskrav

Placeringen av stripgås och mandarinand i kategori C sker på artnivå. Enskilda individer som visar tecken på att vara förrymda kan dock föras till kategori E. I linje med vad som får anses redan vara praxis för många arter som uppträder både naturligt och som rymlingar anser Rk att det inte ska krävas dokumentation av att en individ saknar ”fågelparsrings” eller liknande för att föras till kategori C. Om en individ visar tecken på att komma från fångenskap – till exempel har ”fågelparsrings” eller är vingklippt – ska den föras till kategori E.

Raritetskommittén | birdlife.se/rk

MANDARINÄNDER I FÅGELÅREN

(<1992 90)

1992	21	2006	?
1993	18	2007	?
1994	30	2008	?
1995	30	2009	?
1996	50	2010	?
1997	30	2011	?
1998	55	2012	?
1999	55?	2013	?
2000	50	2014	55
2001	65	2015	70
2002	39	2016	50
2003	60–70	2017	68
2004	30–40	2018	84?
2005	?	2019	72?

Fig. 8 Angivna totalsummor av mandarinand i Fågelåren 1992–2019. I Fågelåren 2005–2013 anges en del fynd, men ingen totalsumma.

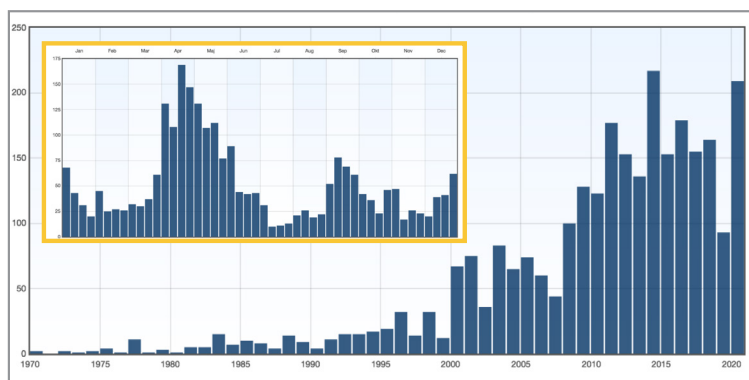

Fig. 9 Rådata över rapporterade mandarinänder i Artportalen från och med 1970, per år och (infällt) veckovis över året. Uppgifterna är ovaliderade och innehåller dubbelräkningar. För annat som kan påverka uppgifterna, se fig. 5. Även om det individuellt inte rört långt när så här stora antal (jfr fig. 9) ger uppgifterna en bild av en ökning som ligger i linje med utvecklingen i Storbritannien och Finland. KÄLLA: ARTPORTALEN